

Stanovisko České protipirátské unie k dohodě ACTA

Co je dohoda ACTA a co konkrétně upravuje:

Zkratkou ACTA je označována Obchodní dohoda proti padělatelství mezi Evropskou unií a jejími členskými státy, Austrálií, Kanadou, Japonskem, Korejskou republikou, Spojenými státy mexickými, Marockým královstvím, Novým Zélandem, Singapurskou republikou, Švýcarskou konfederací a Spojenými státy americkými.

Jak už naznačuje název, dohoda především ochranou proti komerčnímu padělatelství a obchodu s napodobeninami a porušováním autorského práva v digitálním prostředí se zbývá pouze okrajově.

Text dohody naleznete na:

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2010/december/tradoc_147079.pdf,

české znění je od 7.11.2011 přístupné zde:

<http://www.mpo.cz/dokument91931.html>.

Malá pomůcka pro porozumění textu: Ustanovení dohody se nevztahují přímo na fyzické a právnické osoby a nejsou vůči nim vymahatelná. Dohoda zavazuje členské státy k přizpůsobení vnitrostátního práva určitým ustanovením dohody. Aby konkrétní ustanovení bylo pro signatáře, tedy země, které dohodu podepsaly a ratifikovaly, právně závazné, musí být formulováno tak, že smluvní strany něco MUSÍ nebo naopak něco NESMÍ. Navíc je třeba se podívat i do dalších ustanovení, zda takovou povinnost nějak neomezují, např. zda se tam nepraví, že takový závazek není třeba uplatňovat nad rámce již existující dohody, že se to nevztahuje na některé určité případy apod. Pokud nějaké ustanovení dohody stanoví, že smluvní strana něco MŮŽE, má jen symbolickou hodnotu, smluvní strany k ničemu nezavazuje a záleží na každém státě, aby věc upravil dle vlastního uvážení, stejně jak by tak učinil, kdyby takové ustanovení vůbec nebylo výslovně upraveno. Preambule, to je ten text na začátku, než začnou konkrétní ustanovení dohody označené oddíly, kapitolami a články; obsahuje zpravidla deklaratorní ustanovení a principy, které mohou být určitým vodítkem při aplikaci konkrétních ustanovení dohody.

Shrnutí konkrétních ustanovení dohody ACTA:

Nejčastější výtky vůči dohodě ACTA směřují vůči jedinému paragrafu, článku 27, prosazování práv v digitálním prostředí. Nejvíce kritizovaná jsou údajná opatření, která mají nutit provozovatele internetových služeb odpojovat účastníky od internetu či filtrovat obsah. Nic takového však v dohodě není. Ze všech výhrad, které proti dohodě ACTA zaznívají, má reálný podklad pouze ta, že by poskytovatelé internetového připojení museli v případě žaloby vydat majitelům práv informace o uživateli, kteří jsou porušováním autorských práv viněni

(odst. 4). Dohoda však toto opatření nezavádí jako povinnost smluvních stran, ale jako možnost, kterou si mohou státy samy zavést, pokud chtějí. Navíc je vázáno na podmínku, že nositel práva uplatní své právo žalobou, a o povinnosti vydat informace bude rozhodovat orgán příslušný rozhodnout o žalobě, tedy především občanskoprávní soud. Tato úprava nepředstavuje žádnou změnu současného stavu. Celá panika je o to absurdnější, že právo na informace je v českém právním řádu zakotveno už mnoho let a vychází i ze směrnic EU a jiných mezinárodních úmluv.

Odstavce 5 a 7 upravují právní ochranu technologických prostředků ochrany práv (např. ochrana proti kopírování) **a elektronických informací týkajících se správy práv**, avšak nikoli v míře větší, než je již dávno upravena autorským zákonem v ustanovení § 42 a 43. Obcházení účinných technických prostředků ochrany práv a výroba, dovoz, rozšiřování, pronájem a propagace zařízení či poskytování služeb k obcházení technických prostředků je nelegální již velmi dlouho, takže tyto prostředky nelze využít ani pro zhotovení kopie pro osobní potřebu.

Další ustanovení: Preambule: na podobné dohody velmi krátká, deklaratorní prohlášení, shrnout se dá tím nejzásadnějším z nich: „PŘEJÍCE SI řešit problém porušování práv k duševnímu vlastnictví, včetně porušování, k němuž dochází v digitálním prostředí, zejména pokud jde o autorská práva nebo práva s nimi související, způsobem, který vyvažuje práva a zájmy příslušných nositelů práv, poskytovatelů služeb a uživatelů;“. Jinými slovy, signatáři nechtějí problematiku porušování autorských práv na internetu řešit jednostranně ve prospěch držitelů práv, ale dbají i práv poskytovatelů služeb a uživatelů.

Článek 1 až 4: Vztah k jiným dohodám a k vnitrostátnímu právu, ochrana soukromí – dohodou nejsou žádná stávající ustanovení a závazky dotčeny. Nejzásadnější ustanovení je čl. 4 odst. 2: „Tato dohoda nezakládá smluvním stranám žádnou povinnost uplatňovat opatření, jestliže právo k duševnímu vlastnictví není podle jejích právních předpisů chráněno.“ To znamená, že i když je podle práva jiné země účastníci se dohody něco protiprávní, není země, podle jejíhož práva takové jednání není protiprávní, povinna ho jakkoli postihovat.

Článek 5: Obecné definice, např. „dny“ se rozumí kalendářní dny či „osobou“ se rozumí fyzická nebo právnická osoba. Nic, co by mohlo kohokoli znepokojovat.

Článek 6: Obecné povinnosti, stanovené zcela obdobně v jiných dohodách a směrnicích EU. Zkráceně: Každá smluvní strana zajistí, aby její právní řád zahrnoval postupy prosazování práv umožňující účinné kroky vůči jakémukoli porušování práv k duševnímu vlastnictví upravených touto dohodou. Tyto postupy musí být spravedlivé a nestranné a musí být uplatňovány způsobem, který vyloučí vytváření překážek legálního obchodu a poskytne ochranu proti jejich zneužití. Každá smluvní strana zohlední nutnost proporcionality mezi závažností porušení, zájmy třetích stran a použitelnými opatřeními.

Článek 7 až 10: Občanskoprávní prosazování - Pěkné čtení, ale nic zásadně nového. V Česku i EU už vše existuje, ale moc to nefunguje. Nejzásadnější je čl. 9 odst. 3: „Každá smluvní strana ... zřídí nebo zachová systém, který stanoví jednu nebo více z těchto možností:

- a) předem stanovené náhrady škod; nebo
- b) předpoklady pro stanovení výše náhrady škody dostatečné pro odškodnění nositele práv za újmu vzniklou porušením práv; nebo
- c) alespoň pokud jde o autorské právo, dodatečnou náhradu škody.“

Jedná se o období našeho ustanovení § 40 odst. 4 autorského zákona.

Článek 10: Jiná nápravná opatření, tj. zničení padělaného zboží a pomůcek použitých k jeho výrobě. Nepřináší nic nového.

Článek 11: Právo na informace v občanskoprávním řízení, tj. pravomoc soudních orgánů nařít porušovateli sdělit informace o protiprávním zboží a osobách, které se jeho distribuce účastní. Opět nic nového, nyní stanoveno v § 40 odst. 1 písm. c) autorského zákona.

Článek 12: Předběžná opatření, opět naprosto obvyklý a již existující institut.

Článek 13 až 22: Opatření na hranici. Většina opatření stanovených v této části dohody je součástí českého právního řádu již od roku 1999 (zák. č. 191/1999 Sb.). Nejzásadnější je, že smluvní strany jsou povinny uplatňovat ustanovení dohody u zboží obchodní povahy zasílaného v malých zásilkách. Takže když někdo pošle balíkem deset napodobenin parfému či kabelek světoznámé značky, tato opatření na něj dopadnou. Rozhodně se však nevztahují na osobní zavazadla a už vůbec ne na prohlížení obsahu notebooků. Opatření na hranici se týkají pouze dovozních a vývozních dodávek zboží a zboží v tranzitu a pod celním dohledem. Součástí opatření jsou také jistoty (tj. finanční záruky), které musí skládat držitel práva, aby mohla být opatření realizována, či možnost orgánů nařít zajištění a zničení zboží porušujícího práva duševního vlastnictví. Celý poprask, tedy že budou celní orgány na základě dohody ACTA prohledávat notebooky a jiná elektronická zařízení v osobních zavazadlech pravděpodobně vyvolalo ustanovení článku 14 odst. 2: „Smluvní strana může upustit od uplatnění tohoto oddílu u malého množství zboží neobchodní povahy nacházejícího se v osobním zavazadle cestujícího.“ Jak už jsme si vysvětlili dříve, pokud ustanovení obsahuje formulaci MŮŽE, jako by v dohodě vůbec nebylo a smluvní strany nijak nezavazuje, tj. nejsou povinny činit ani tak, ani onak. Prostě záleží pouze na jejich rozhodnutí a jejich vnitrostátní úpravě, které nejsou dohodou ACTA nijak omezovány.

Článek 23 až 26: Trestněprávní prosazování – Z hlediska mezinárodních dohod jsou tato ustanovení nejzásadnější, avšak v zemích EU i v USA je trestněprávní odpovědnost zakotvena již dlouhou dobu, a to v rozsahu daleko širším, než vyžaduje dohoda ACTA. Ta totiž požaduje zavést trestněprávní odpovědnost pouze za porušování práv duševního vlastnictví obchodní činností za účelem zisku. Dále požaduje upravení odpovědnosti právnických osob, nikoli nutně trestní, avšak v EU je standard vyšší, takže od 1.1. tohoto roku jsou v ČR trestně postižitelné i právnické osoby. Dohoda dále v čl. 23 odst. 3 stanoví, že smluvní strana MŮŽE stanovit trestněprávní odpovědnost za tzv. camcording, tedy pořizování záznamu kinematografického díla při promítání v kině (the unauthorized copying of cinematographic works from a performance in a motion picture exhibition facility generally open to the public). V českém právním řádu se přitom nejedná o nic nového, výslovně protiprávní za jakýchkoli podmínek je takové jednání již od roku 2006, a běžně je stíháno jako trestný čin.

Ostatní ustanovení dohody ACTA se týkají koordinace a spolupráce, transparentnosti, informování veřejnosti, ochrany životního prostředí a institucionálních opatření, tedy zřízení orgánů ACTA, konzultací apod. Z výtek směřovaných na dohodu ACTA, ke kterým jsem se nedostala výše, je třeba výslovně zmínit, že dohoda ACTA nezakládá povinnost oznámit porušení práva duševního vlastnictví a netýká se ani regionální ochrany a jejího obcházení (nejedná se o technický prostředek ochrany práv, ale o obchodní opatření). Další výtky se týkají údajné netransparentnosti přijímacího procesu dohody a utajování textu dohody. Přiznám se, že jsem proces přijímání dohody nesledovala, a ani podrobně neznám mechanismus a praxi přijímání obdobných dohod, takže podloženost této výtky nemohu posoudit. Z vyjádření úředníků ministerstev však usuzuji, že vyjednávání dohody skutečně mohlo být vůči veřejnosti

otevřenější, což pravděpodobně vyvolává i aktuální nedůvěru vůči dohodě. Výtka současného utajování však neobstojí, anglický text dohody (z prosince 2010) je k dispozici na stránkách Evropské komise již od 6.12.2010, český text dohody na stránkách Ministerstva průmyslu a obchodu od 7.11.2011.

Je třeba se dohody ACTA bát?

Podle mého nejhlubšího přesvědčení nikoli. Dohoda ACTA nepřináší z hlediska našeho právního řádu nic nového ani zásadního. Otázky, které upravuje, jsou už zpravidla upraveny jinými mezinárodními dohodami a úmluvami, zejména dohodou TRIPS z roku 1994, a směrnicemi Evropské unie. Její význam je zejména mezinárodněprávní, neboť nad rámec již existujících dohod zavádí některé instituty, které jsou již sice běžné na půdě Evropské unie, avšak v právních rádech některých signatářů nikoli.

Dle mého názoru je velká část výtek vůči dohodě ACTA motivována strachem z toho, že bude dohoda zneužívána k přijetí tvrdších represivních zákonů. Tyto obavy však nemají reálný podklad. Dohoda ACTA k ničemu takovému nezavazuje ani nezmocňuje, a pokud by Česká republika či státy EU chtěly přijmout přísnější legislativu než mají nyní, zavedly by ji naprosto neodvisle na ACTA. Stejně tak podle mého názoru neobstojí závěry, že dohoda ACTA povede k zneužívání úřední pravomoci či kriminalizaci nyní tolerovaných neautorizovaných užití. Už nyní máme přísnější legislativu, než požaduje ACTA, a k šikaně uživatelů nevede. Naopak, není důsledně využívána ani k postihování závažných nelegálních jednání proti duševnímu vlastnictví natož k jednání z hlediska závažnosti méně významným. To by internet nebyl přečpaný nelegálními kopiemi filmů, písniček, eknih a počítačových programů, obrovské servery na sdílení nelegálního obsahu by neměly mnohamiliónové zisky a kdokoli by si nemohl stáhnout kradené dílo zcela bez obav, že bude jakkoli postižen.

Mgr. Markéta Prchalová, ředitelka České protipirátské unie